

Stanovisko Evropského hospodářského a sociálního výboru k tématu Rozvoj dávek sociálního zabezpečení

(2011/C 44/05)

Hlavní zpravodaj: pan VERBOVEN

Dopisem ze dne 29. dubna 2010 paní Laurette ONKELINX, místopředsedkyně vlády a ministryně sociálních věcí a zdravotnictví, požádala jménem budoucího belgického předsednictví a v souladu s článkem 304 Smlouvy o fungování Evropské unie Evropský hospodářský a sociální výbor o vypracování průzkumného stanoviska k tématu

Rozvoj dávek sociálního zabezpečení.

Dne 25. května 2010 předsednictvo Výboru pověřilo specializovanou sekci Zaměstnanost, sociální věci, občanství přípravou podkladů Výboru na toto téma.

Vzhledem k naléhavé povaze činnosti se Evropský hospodářský a sociální výbor rozhodl na 464. plenárním zasedání, které se konalo ve dnech 14. a 15. července 2010 (jednání dne 14. července) jmenovat pana Xaviera VERBOVENA hlavním zpravodajem a přijal následující stanovisko 66 hlasy pro, 3 hlasy byly proti a 10 členů se zdrželo hlasování.

1. Závěry a doporučení

1.1 EHSV je potěšen, že otázce rozvoje dávek sociálního zabezpečení je věnována zvláštní konference v rámci belgického předsednictví Rady Evropské unie. Výbor uznává, že sociální ochrana je důležitým nástrojem přerozdělování, sociální soudržnosti a solidarity, na němž musí stavět evropský projekt. Základní sociální práva zajišťují zejména přístup k odpovídajícím sociálním příjmům v situaci, kdy dochází k určitým sociálním rizikům, nebo k sociální pomoci a k bydlení pro ty, kteří nemají dostatečné prostředky. EHSV připomíná, že 30. listopadu 2009 přijal prohlášení, v němž žádá Komisi o provedení sociálního akčního programu⁽¹⁾, který zaručí, že základní sociální práva budou zohledňována stejně jako pravidla hospodářské soutěže a hospodářské svobody.

1.2 EHSV zdůrazňuje úlohu sociální politiky jakožto produktivního faktoru. Znovu připomíná, že sociální politika a politika pracovního trhu, pokud jsou pojaty vhodným způsobem, přispívají k prosazování sociální spravedlnosti i hospodářské efektivity a produktivity. Základ evropského sociálního modelu se opírá o správnou provázanost mezi hospodářskou efektivitou a sociálním pokrokem⁽²⁾. Na podpoře, kterou občané projeví evropskému projektu, bude záviset účinnost politik prováděných v různých oblastech. Dále nesmí být zanedbáván význam úlohy sociální ochrany jakožto stabilizátoru ekonomiky v období příznivé i nepříznivé hospodářské situace⁽³⁾.

1.3 Vzhledem k současné sociální a hospodářské krizi je více než kdy jindy třeba ambiciózní strategie do roku 2020. Tato nová strategie, kterou definovala Komise⁽⁴⁾, byla nedávno schválena na zasedání Evropské rady dne 17. června 2010 a bude oficiálně přijata v září tohoto roku Evropským parlamentem. Soustřeďuje se na čtyři oblasti: znalosti a inovace,

udržitelnější ekonomiku, vyšší zaměstnanost a sociální začleňování. EHSV podporuje toto vícerozměrné pojetí, jehož cílem je podpořit *inteligentní a udržitelný růst podporující začlenění*, avšak lituje, že doporučení, jež znovu uvedl v předchozím stanovisku k tématu „Lisabonská strategie po roce 2010“, nebyla zohledněna v některých bodech, v nichž lze konstatovat nedostatky. Jednalo by se zejména o to, vypracovat *hlavní směry s měřitelnými cíli v oblasti rovnosti mezi muži a ženami, boje proti pracovním poměrům bez sociálního zabezpečení, přechodu na nízkouhlíkové hospodářství, boje proti chudobě (i zaměstnaných osob) i zabránění sociálnímu vyloučení (např. přiměřená podpora v případě ztráty zaměstnání nebo pracovní neschopnosti a přístupu k veřejným službám)*⁽⁵⁾.

1.4 EHSV vítá, že Strategie Evropa 2020 obsahuje hlavní směr, který se specificky zaměřuje na sociální začlenění a boj proti chudobě, se závazkem, že nejméně 20 milionů osob již nesmí být ohroženo rizikem chudoby a vyloučení⁽⁶⁾. I když byl rok 2010 vyhlášen Evropským rokem boje proti chudobě, je nezbytné přijmout nutná opatření na pomoc všem osobám stíženým chudobou, aby se z této situace dostaly.

1.5 Rada je toho názoru, že nejlepší způsob, jak překonat vyloučení, je získat trvalé, kvalitní a příslušně placené zaměstnání. Je třeba přijmout opatření v podobě strukturálních zlepšení, aby vznikl inkluzivní trh práce⁽⁷⁾. EHSV připomíná, že 9. prosince 2009 byla v rámci sociálního dialogu uzavřena rámcová dohoda pro inkluzivní pracovní trh. Tato rámcová dohoda svědčí o vůli sociálních partnerů podporovat inkluzivní trh práce, maximalizovat potenciál pracovní síly v Evropě, zvýšit míru zaměstnanosti, zlepšit kvalitu pracovních míst, co se týče odborné přípravy a rozvoje schopností.

⁽¹⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 27, 3.2.2009.

⁽²⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 309, 16.12.2006.

⁽³⁾ Evropská komise, Výbor pro sociální ochranu, *Společná zpráva o sociální ochraně a sociálním začlenění v roce 2010*, verze z února 2010.

⁽⁴⁾ Sdělení Komise, KOM (2010) 2020.

⁽⁵⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 128/3, 18.5.2010, odstavec 4.4.

⁽⁶⁾ Evropská rada, 17.6.2010, závěry, EUCO 13/10.

⁽⁷⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 128/10, 18.5.2010.

1.6 EHSV sdílí postoj Evropského parlamentu, který znovu uvedl ve svém usnesení ze dne 6. května 2009 o aktivním začlenění osob vyloučených z trhu práce⁽⁸⁾, a souhlasí zejména s prvním bodem odůvodnění: *vzhledem k tomu, že aktivní začleňování nesmí nahradit sociální začleňování, protože zranitelné skupiny, které nejsou schopny účasti na trhu práce, mají právo na důstojný život a plnohodnotnou účast ve společnosti, a proto musí mít k dispozici minimální příjem a přístupné a cenově dostupné sociální služby vysoké kvality, bez ohledu na schopnost účasti jednotlivce na trhu práce.*

1.7 EHSV při této příležitosti připomíná stanovisko ze dne 12. července 1989 k tématu chudoby⁽⁹⁾, v němž doporučuje zavedení *sociálního minima koncipovaného tak, aby bylo zároveň záchrannou sítí pro chudé osoby a nezbytným stimulem k jejich začlenění do společnosti.* Lituje, že toto stanovisko i doporučení Rady ze dne 24. června 1992 o společných kritériích, pokud jde o dostatečné prostředky a sociální pomoc v systémech sociální ochrany⁽¹⁰⁾, dosud neměly náležité dopady. EHSV je tedy přesvědčen, že postupné zavedení záruky finančních prostředků a dávek v rámci sociální ochrany by se mělo pojímat prostřednictvím nového nástroje, který by zohledňoval specifika jednotlivých států a zároveň by účinněji podporoval politiky boje proti chudobě, které jsou prováděny v různých členských státech. Cíl snížení chudoby, který je opět uveden v rámci Strategie Evropa 2020 je z toho hlediska významnou motivační silou.

1.8 Co se týče dávek sociálního zabezpečení nahrazujících mzdu, EHSV zdůrazňuje, že v současnosti není všem těmto dávkám věnována zvláštní pozornost v rámci otevřené metody koordinace zaměřené na sociální ochranu. Cílem této metody je prostřednictvím stanovení cílů, společných ukazatelů a výměny osvědčených postupů reformovat systémy sociální ochrany v oblasti boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení, důchodů, zdravotní a dlouhodobé péče. Z toho vyplývá, že dávky v nezaměstnanosti, v pracovní neschopnosti, v mateřství a dávky pobírané zdravotně postiženými, osobami s pracovním úrazem nebo s nemocí z povolání tento důležitý proces nezohledňují. EHSV doporučuje, aby otevřená metoda koordinace zaměřená na sociální ochranu byla rozšířena na všechny dávky nahrazující mzdu. Doporučuje zejména zavedení systému sledování odpovídající úrovně udělovaných dávek.

1.9 EHSV připomíná, že modernizace našich systémů sociální ochrany se opírá o účinnou rovnováhu mezi pobídkami za účelem zvýšení nabídky pracovní síly na jedné straně a na straně druhé opatřeními určenými na zajištění odpovídající sociální ochrany zaručením účinnosti výdajů v této oblasti. Co se týče prvního aspektu, upřesňuje, že by neměl být brán v úvahu jako jediný prvek příjem. Důležitou úlohu by měly hrát další faktory, jako je dostupnost, účinnost a kvalita služeb péče o děti a vybavení pro umožnění přístupu zdravotně postiženým osobám, infrastruktury pro umístování žadatelů o práci do

zaměstnání, zařízení pro odbornou přípravu, vzdělávací a zdravotnická zařízení⁽¹¹⁾. EHSV znovu zdůrazňuje, že si přeje posílení otevřené metody koordinace prostřednictvím zavedení měřitelných cílů v oblasti sociální ochrany, zejména co se týče míry hrazení a pokrytí, ale rovněž přístupu k veřejným službám⁽¹²⁾. Výbor kromě toho konstatuje, že v rámci otevřené metody koordinace zaměřené na sociální ochranu není specificky kladen důraz na zobecnění stimulujících systémů. Doporučuje, aby byla v rámci Výboru pro sociální ochranu vypracována zpráva, aby se zjistilo, zda jsou tyto stimulující mechanismy výsledkem rovnováhy hodnot, jako je solidarita, odpovědnost a soudržnost.

1.10 EHSV si přeje zdůraznit zásadní úlohu, kterou mohou plnit zástupci občanské společnosti a sociální partneři ohledně všech otázek souvisejících s modernizací systémů sociální ochrany i posílení otevřené metody koordinace jako demokratického procesu.

2. Úvod a kontext

2.1 Sociální ochrana je důležitým nástrojem přerozdělování a solidarity, jehož organizace a financování jsou na zodpovědnosti členských států. V každém členském státě byla vybudována specifickým způsobem a vyznačuje se vysokou rozdílností v systémech. Je v samém základě evropského projektu, o čemž svědčí článek 9 Smlouvy o fungování Evropské unie⁽¹³⁾ a článek 34 Listiny základních práv⁽¹⁴⁾ a respektuje:

- na jedné straně *nárok na přístup k dávkám sociálního zabezpečení a k sociálním službám zajišťujícím ochranu v takových případech, jako je mateřství, nemoc, pracovní úrazy, závislost nebo stáří, jakož i v případě ztráty zaměstnání;*
- na druhé straně *právo na sociální pomoc a pomoc v oblasti bydlení, jejichž cílem je zajistit důstojnou existenci pro všechny, kdo nemají dostatečné prostředky.*

2.2 Sociální ochrana musí zaručovat dostatečný příjem osobám, které nevykonávají aktivně žádné zaměstnání, či pokrývat určitá sociální rizika, ale zároveň by měla hrát i významnou aktivní úlohu při podpoře přechodů mezi zaměstnáními, a to zejména pokud jde o to, aby byla zabezpečena dobrá integrace osob do trhu práce.

⁽⁸⁾ Evropský parlament, usnesení ze dne 6.5.2009, 2008/2335(INI).

⁽⁹⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 221, 28.8.1989a Úř. věst. C 128/15, 18.5.2010.

⁽¹⁰⁾ Doporučení Rady ze dne 24.6.1992, 92/441/EHS, Úř. věst. L 245, 26.8.1992.

⁽¹¹⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 302/86, 7.12.2004.

⁽¹²⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 128/10, 18.5.2010 a Úř. věst. C 302/86, 7.12.2004.

⁽¹³⁾ Článek 9 SFEU, Úř. věst. C 115, 9.5.2008.

⁽¹⁴⁾ Listina základních práv, Úř. věst. C 364, 18.12.2000.

2.3 Při překonávání následků finanční krize roku 2008 přispěly systémy sociální ochrany nejen k ochraně evropských občanů před nejzávažnějšími důsledky této finanční krize, ale zastávaly i proticyklickou úlohu při stabilizaci ekonomiky⁽¹⁵⁾. Budou-li chybět ambiciózní konvergenční politiky, tyto systémy by mohly být ohroženy zejména pravidly hospodářské soutěže vytvořenými některými členskými státy, pro něž snížení sociálních výdajů představuje stimulaci pro investice zahraničních kapitálů. Tento proces již existuje v daňové a mzdové oblasti a má tendenci rozvíjet se i v sociální oblasti⁽¹⁶⁾.

2.4 Před prováděním nové Strategie Evropa 2020 je zapotřebí připomenout, že hospodářský růst a zvyšování zaměstnanosti nedokáží samy o sobě zaručit lepší sociální soudržnost. Nerovnosti se v posledních deseti letech často prohloubily a chudoba a sociální vyloučení zůstávají ve většině zemí EU velkým problémem⁽¹⁷⁾. EHSV ostatně zdůrazňuje, že je nezbytné bojovat proti těmto jevům prostřednictvím politik, které by nebyly především reaktivní a týkaly se náhrad, ale byly by rovněž preventivní a proaktivní, aby zamezovaly budoucímu výskytu chudoby. Máme na mysli především jev chudoby dětí, který může být určující pro veškerý vývoj a budoucí životní dráhu dané osoby.

2.5 Sociální ochrana obecně a zvláště sociální dávky se v současné době potýkají se čtyřmi velkými potížemi:

- dopady krize, jež jednak vedla ke zvýšení výdajů na podporu v nezaměstnanosti v důsledku toho, že řada lidí přišla o práci, a jednak vyvinula tlak na veřejné finance. Abychom se vyhnuli situacím dlouhodobé nezaměstnanosti, je nutné pokračovat ve zlepšování a modernizaci systémů sociální ochrany, aby vznikl aktivní a bezpečný rámec, jenž by zajistil přístup a návrat ke kvalitním pracovním místům a zároveň by zajistil udržitelný rozměr těchto systémů;
- jev stárnutí populace, jenž bude mít významné důsledky v oblasti důchodů a zdravotní péče. Mezigenerační solidarita vyžaduje zajištění dostatečné výše důchodů a investování do potřeb spojených s tímto jevem, obzvláště do oblasti pomoci závislým osobám;
- nepřijatelný nárůst chudoby a nerovností. Cíle snížení chudoby stanovené v nové Strategii Evropa 2020 jsou ambiciózní. Vyžadují koordinované úsilí členských států v řadě oblastí činnosti politik v partnerství se sociálními partnery a občanskou společností;

⁽¹⁵⁾ Evropská komise, Výbor pro sociální ochranu, *Růst, zaměstnanost a sociální pokrok v EU – hlavní myšlenky*, verze ze září 2009.

⁽¹⁶⁾ Klaus Busch, *World Economic Crisis and the Welfare State – Possible solutions to reduce the economic and social imbalances in the world economy, Europe and Germany*, International Policy analysis, Friedrich-Ebert-Stiftung, únor 2010.

⁽¹⁷⁾ Evropská komise, Výbor pro sociální ochranu, *Růst, zaměstnanost a sociální pokrok v EU – hlavní myšlenky*, verze ze září 2009.

— nezbytné zvýšení blahobytu a sociální soudržnosti evropských občanů. V posledních letech občané dali najevo, že jejich očekávání vůči novým pokrokovým a účinným sociálním politikám, jež by byly udržitelné z hospodářského hlediska, jsou vysoká.

3. Odpovídající dávky nahrazující příjem

3.1 V systémech sociální ochrany převažují sociální dávky, jejichž účelem je zaručit příjem v období nezaměstnanosti, po odchodu do důchodu, během nemoci nebo z důvodu zdravotního postižení. Účelem všech těchto dávek, nehledě na jejich způsob financování, na zásady, z nichž vycházejí (pojišťovací či univerzální), a jejich způsob přidělování, je zaručit stálý příjem v odpovídající výši v případě těchto sociálních rizik. Proto plní důležitou zabezpečovací úlohu jak z hlediska jednotlivců, tak pro společnost obecně. Je třeba je chápat nikoli jako zátěž, nýbrž jako produktivní investice, z nichž mají všichni prospěch.

3.2 Velké zvraty, které postihly evropské hospodářství a evropskou společnost v důsledku globalizace, technologických změn, začínajícího stárnutí obyvatelstva a nedávno ekonomické krize v roce 2008 způsobily hluboké změny v systémech sociální ochrany obecně a zvláště v dávkách nahrazujících mzdu. Cílem takzvaných modernizačních politik prováděných během posledních dvaceti let je zvláště ozdravení veřejných financí jednotlivých členských států a zajištění hospodářského růstu, zejména prostřednictvím vysoké míry zaměstnanosti. To vedlo k tomu, že sociálním dávkám byla přiznána rozhodující úloha jakožto stimulační prostředek pro větší zapojení do trhu práce.

3.3 Výbor si je plně vědom, že míra ochrany, kterou tyto dávky poskytují, do velké míry závisí na veřejném financování, které je v současnosti pod značným tlakem vzhledem k důsledkům hospodářské krize a problému stárnutí obyvatelstva. Připomíná však, že odmítá kroky, které by vedly k ohrožení solidarity, na niž spočívá sociální ochrana a která Evropě tak dobře slouží⁽¹⁸⁾. Udělování dávek umožňujících částečné udržení životní úrovně je zásadní pro zaručení lepšího přerozdělování statků a příjmů i pro sociální soudržnost. Ve stejném duchu si Výbor přeje zdůraznit význam mechanismů, jejichž cílem je přizpůsobit dávky vývoji životní úrovně. Právě to je důvodem, proč Výbor považuje za nezbytné zavést v rámci otevřené metody koordinace monitorování, které by zkoumalo odpovídající úroveň přiznaných dávek.

3.4 EHSV požaduje provádění sociálního akčního programu, který by se měl zakládat na pozitivní spolupráci mezi členskými státy za účelem omezení tendencí spočívajících v konkurenčním vyrovnávání sociálních práv, sociální ochrany a pracovních podmínek směrem dolů⁽¹⁹⁾.

⁽¹⁸⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 128/10, 18.5.2010.

⁽¹⁹⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 27, 3.2.2009.

3.5 *Nezaměstnanost: posílit sociální ochranu jakožto investici prospěšnou jak pro hospodářskou konkurenceschopnost, tak pro sociální začlenění*

3.5.1 Pojištění v nezaměstnanosti představuje zásadní sociální přínos, jelikož jeho účelem je zabezpečit pracovníka proti následkům propuštění či restrukturalizace. Cílem je zajistit odpovídající a stálou míru příjmů, která je nezbytnou podmínkou zabezpečení profesní mobility a tím i návratu do zaměstnání⁽²⁰⁾.

3.5.2 Pojištění v nezaměstnanosti se nemůže omezovat na udělování dávek, ale je třeba jej propojit s odpovídajícími a dynamickými opatřeními na podporu získání kvalitního pracovního místa. Tyto aktivní politiky musí zaručit individuální pomoc a také přístup k odborné přípravě umožňující získat kvalifikaci⁽²¹⁾. Důležitou úlohu by měly hrát další faktory, jako je dostupnost, účinnost a kvalita služeb péče o děti a opatření pro přístup zdravotně postižených osob, vzdělávací systém a zdravotnická zařízení⁽²²⁾. Veřejné orgány by měly zajistit provádění těchto prvků nezbytných pro hladký přechod od jednoho zaměstnání ke druhému.

3.5.3 Na druhé straně je EHSV toho názoru, že je nutné přijmout opatření v podobě strukturálních zlepšení, aby vznikl skutečně inkluzivní trh práce⁽²³⁾. V této souvislosti je třeba připomenout, že 9. prosince 2009 byla v rámci sociálního dialogu uzavřena rámcová dohoda pro inkluzivní pracovní trh. Tato rámcová dohoda svědčí o vůli sociálních partnerů podporovat inkluzivní trhy práce, maximalizovat potenciál pracovní síly v Evropě, zvýšit míru zaměstnanosti, zlepšit kvalitu pracovních míst i odbornou přípravu a rozvíjení schopností.

3.5.4 Výbor považuje za nezbytné vytvořit souhrn, aby se pracovní činnost vyplátila tím, že zaměstnanost bude skutečně finančně výhodnější možností. Prostřednictvím provádění politik koordinovaných na sociální, mzdové a daňové úrovni musí málo kvalifikované osoby s nízkými mzdami získat přístup k práci, jež se vyplácí, a překonat chudobu a nezaměstnanost⁽²⁴⁾.

3.5.5 Dávky v nezaměstnanosti ve spojení s dynamickými politikami trhu práce stabilizují hospodářství a podporují aktivní přizpůsobení změnám prostřednictvím zvyšování dovedností a účinných iniciativ v oblasti hledání práce a rekvalifikace⁽²⁵⁾. Bylo by však třeba dbát na to, aby všechny tyto aktivační politiky, které jsou v současnosti prováděny ve všech členských

státech, byly výsledkem rovnováhy mezi hodnotami solidarity, odpovědnosti a soudržnosti, a aby nepředstavovaly riziko, co se týče nerovnosti, rozdílů mezi kategoriemi a zařazení do atypických pracovních míst, nízké kvalifikovaných nebo málo placených. I nadále je nutná obezřetnost vůči opatřením na posílení kritérií způsobilosti, zvláště v době hospodářské krize, kdy je poptávka po pracovní síle nízká. Hrozí, že nejistá situace vyloučených osob se ještě zhorší, což je závažná překážka pro návrat či vstup na trh práce. Negativním dopadem těchto politik vyloučení může být rovněž přechod k jiným sektorům sociální ochrany, jako je sociální pomoc či pracovní neschopnost, což není žádoucí.

3.6 *Důchody – odpovídající důchody versus problém stárnutí*

3.6.1 Zatímco počet důchodců v Evropě stoupá a poměrný počet osob v produktivním věku klesá, Evropská unie vyzvala členské státy, aby zahájily reformy svého důchodového systému s cílem ochránit odpovídající a trvalé důchody. Tyto reformy se soustřeďují na tyto oblasti: pobídky k tomu, aby se déle pracovalo, motivace k penzijnímu připojištění, vytvoření silnějších vazeb mezi sociálními příspěvky a dávkami, zohlednění prodlužující se délky věku při stanovování dávek, odpovídající financování minimálního důchodu, započítávání období poskytování péče do nároků na důchod a automatické či poloautomatické mechanismy revize.

3.6.2 Míra rizika chudoby je i nadále velice vysoká pro osoby ve věku 65 let a výše (průměrně 20 % ve 27 zemích Unie oproti 17 % celkového obyvatelstva), a to zvláště po ženy (pro které tato míra představuje 22 %). To vyvolává problém poměru mezi výší starobních důchodů a příjmy, které pobírá zbytek obyvatelstva. Cílem starobních důchodů je poskytnout důchodcům jistý příjem, který by nahradil ten, jenž pobírali po celé produktivní období, s ohledem na předešlou životní úroveň. Do budoucna je třeba přijmout nezbytná opatření na snížení rozdílu v příjmech důchodců, mužů a žen, ale rovněž zaručit odpovídající důchodové pojištění pracovníkům zaměstnaným na atypických pracovních místech či těm, kteří měli atypickou profesní dráhu. Segregace mužů a žen, která dosud existuje na trhu práce, má dalekosáhlé důsledky pro stanovení nabytých práv, a tedy i pro perspektivy žen, co se důchodu týče⁽²⁶⁾. Výbor si rovněž přeje zdůraznit, že zobecnění minimálních důchodových systémů by mělo hrát důležitou úlohu při boji proti chudobě seniorů. EHSV vyzývá k tomu, aby Výbor pro sociální ochranu a otevřená metoda koordinace zvláště zohlednily tento bod.

3.6.3 Veřejné důchodové systémy jsou hlavním zdrojem starobního důchodu. Za těchto podmínek je nutné, aby bylo učiněno vše pro zajištění jejich existence a finanční udržitelnosti. EHSV je toho názoru, že nejlepší záruka odpovídajícího financování těchto veřejných systémů spočívá ve vysoké míře

⁽²⁰⁾ Florence LEFRESNE, Srovnávací pohled na dávky v nezaměstnanosti – nelehké zabezpečení profesní dráhy (Regard comparatif sur l'indemnisation du chômage : la difficile sécurisation des parcours professionnelles), Chronique internationale de l'IRES – č. 115, listopad 2008, str. 23.

⁽²¹⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 128/10, 18.5.2010.

⁽²²⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 302, 7.12.2004.

⁽²³⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 128/10, 18.5.2010.

⁽²⁴⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 302, 7.12.2004.

⁽²⁵⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 309, 16.12.2006.

⁽²⁶⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 302, 7.12.2004.

zaměstnanosti a v opatřeních doplňkového financování, které provádějí některé členské státy. Tyto systémy se zakládají na zásadě solidarity a vytvářejí vazby mezi generacemi a v rámci jednotlivých generací, které přispívají k zajištění sociální soudržnosti. Dále umožňují zajistit důchodová práva během období nezaměstnanosti a přerušeni profesní dráhy z důvodu nemoci a z rodinných důvodů. Jejich finanční stabilita byla prokázána při finanční krizi v roce 2008.

3.6.4 Jako doplněk k těmto veřejným důchodovým systémům se rozvinuly systémy penzijního připojištění. Tyto systémy mohou poskytnout doplňující zdroj příjmů důchodcům, a proto musí být rozšířeny na všechny zaměstnance. Nejsou však alternativním řešením problému udržitelnosti veřejných důchodových systémů a v žádném případě by je neměly zpochybnit. Rozvíjení a zavádění těchto doplňkových systémů by mělo v zájmu přispěvatelů a důchodců reagovat na několik požadavků, zejména ohledně začlenění do evropského regulačního rámce vytvořeného ve spolupráci se sociálními partnery. Neměly by být pouze investičními fondy s cílem zaručit individuální důchod, ale měly by pokrýt riziko související s délkou života a zajistit příjem po dobu nemoci, nezaměstnanosti z ekonomických důvodů či absence z rodinných důvodů. Přístup k těmto doplňkovým systémům by měl být zaručen pro všechny sektorové či podnikové pracovníky. Měla by být uplatňována zásada rovného zacházení pro muže a ženy. Je důležité, aby se sociální partneři zapojili do jejich provádění, které bude dojednáno, a do kontroly jejich správy. Je také třeba dbát na podporu investic, které mají pozitivní dopad na zaměstnanost, a odrazovat od čistě spekulativních vkladů.

3.7 Pracovní neschopnost – důležitá záchranná síť pro pracovníky čelící nemoci nebo postižení

3.7.1 Vedle nezaměstnanosti a důchodu se třetí kategorie dávek nahrazujících mzdu týká dávek pobíraných v případě pracovní neschopnosti, postižení, pracovního úrazu nebo nemoci z povolání. To vyvolává nejen otázku odpovídajícího náhradního příjmu, ale i otázku návratu do zaměstnání či přístupu k němu. EHSV připomíná svůj postoj, který vyjádřil v předešlém stanovisku k sociálnímu začleňování⁽²⁷⁾. Příjem je nezbytnou podmínkou nezávislého života, nejedná se však nezbytně o dostatečnou podmínku. V mnoha případech se stále připisuje malá pozornost začlenění dotyčných lidí do pracovního života, třebaže v tomto směru existují právní předpisy. Praktická ustanovení pro vedení a asistenci při hledání práce či návratu do práce jsou často těžkopádná a nevhodná.

3.7.2 Lidem, pro něž práce nepřichází v úvahu, musí být zajištěna podpora příjmu, která jim bude stačit na prožití důstojného života. V této souvislosti musí přiznaná dávka

zohledňovat nikoli pouze zachování odpovídající životní úrovně, ale rovněž specifické výdaje, jimž je osoba vystavena z důvodu své nemoci či postižení. Politiky, jejichž cílem je zaručení dostupné a kvalitní zdravotní péče, musí i zde hrát zásadní úlohu, stejně jako ty, které stimulují rozvíjení infrastruktur a sociálních služeb, které jsou zřizovány pro případ situací závislosti s cílem zaručit důstojný život (srov. zdravotní péče a pomoc v domácnosti, pomoc třetí osoby atd.).

4. Minimální příjem a sociální začleňování

4.1 Již při příležitosti stanoviska ze dne 12. července 1989 k tématu chudoby⁽²⁸⁾. EHSV doporučoval zavedení *sociálního minima koncipovaného tak, aby bylo zároveň záchrannou sítí pro chudé osoby a nezbytným stimulem k jejich začlenění do společnosti*. Toto stanovisko je citováno v doporučení Rady ze dne 24. června 1992, které se týká společných kritérií, pokud jde o dostatečné prostředky a sociální pomoc v systémech sociální ochrany⁽²⁹⁾, v němž se doporučuje postupné zavádění záruky finančních prostředků a dávek v rámci systémů sociální ochrany jednotlivých členských států, a to ve lhůtě pěti let. Téměř o dvacet let později a v době, kdy Unie věnuje rok 2010 boji proti chudobě, je třeba konstatovat, že tyto požadavky a doporučení nebyly vyslyšeny. Komise v roce 2008 ve svém doporučení ze dne 3. října 2008 o aktivním začleňování⁽³⁰⁾ uvedla, že doporučení z roku 1992 je *nadále považováno za referenční nástroj politiky Společenství týkající se chudoby a sociálního vyloučení, a ačkoli bude k jeho plnému provedení potřeba ještě mnoho práce, neztratilo nic na svém významu*. Nedávno Parlament v rámci usnesení ze dne 6. května 2009 o aktivním začleňování osob vyloučených z trhu práce⁽³¹⁾ uvedl, že vyzývá členské státy, aby v rámci boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení prováděly podporu přiměřeného příjmu a upozorňuje na potřebu stanovení přiměřené minimální hranice příjmu na základě doporučení 92/441/EHS a 2008/867/ES, která musí být přiměřená, transparentní, dostupná pro všechny a dlouhodobě udržitelná.

4.2 V souladu s doporučením Rady ze dne 24. června 1992 je EHSV přesvědčen, že zaručení tohoto příjmu musí být stanoveno tak, aby zohledňovalo stávající životní úroveň v každém členském státě. To znamená, že je třeba používat vhodné ukazatele, jako je např. průměrný nebo mediánový příjem dostupný v každém členském státě, statistika spotřeby domácností, zákonná minimální mzda, pokud existuje, nebo úroveň cen. Tento minimální příjem může být navíc upraven nebo doplněn, aby odpovídal specifickým potřebám. Jedná se především o příspěvky na bydlení, politiky zaručující přístup ke kvalitní zdravotní péči nebo k péči o značně závislé osoby, které již

⁽²⁷⁾ Stanovisko CESE, Úř. věst. C 128/10, 18.5.2010.

⁽²⁸⁾ Stanovisko EHSV, Úř. věst. C 221, 28.8.1989 a Úř. věst. C 128/10, 18.5.2010.

⁽²⁹⁾ Doporučení Rady ze dne 24.6.1992, 92/441/CEE, Úř. věst. L 245, 26.8.1992.

⁽³⁰⁾ Doporučení Komise ze dne 3. října 2008, 2008/867/ES, Úř. věst. L 307, 18.11.2008.

⁽³¹⁾ Evropský parlament, usnesení ze dne 6.5.2009, 008/2335(INI).

provádějí různé členské státy. Výbor podporuje iniciativu Parlamentu ⁽³²⁾ v tom, že je třeba zlepšit doporučení Rady z roku 1992, a tvrdí, že *sociální pomoc by měla zajistit přiměřený minimální příjem pro důstojný život, a to alespoň na úrovni převyšující úroveň „ohrožení chudobou“*. Bude však třeba dohlížet na případné vzájemné působení, k němuž by mohlo dojít mezi touto zárukou příjmu, na niž by případně mohly navazovat související příjmy jako příspěvky na bydlení, a dalšími sociálními dávkami. Je třeba zabránit tomu, aby se osoby pobírající sociální dávky ocitly v méně výhodné situaci, což by přineslo jednoznačné negativní důsledky.

4.3 EHSV připomíná, že stanovení minimálního příjmu je třeba pojímat v rámci politik aktivního sociálního začleňování a přístupu ke kvalitním sociálním službám. V této souvislosti podporuje postoj Evropského parlamentu ⁽³³⁾, který navrhuje, aby členské státy *aktivně uvažovaly o vytvoření politiky minimální mzdy za*

účelem řešení problému s rostoucím počtem „pracujících chudých“ a poskytly reálnou vyhlídku osobám, které jsou vzdáleny trhu práce. Výbor rovněž upozorňuje na to, že je třeba věnovat pozornost situaci osob, které se nemohou zapojit do trhu práce z důvodu věku, zdravotního stavu nebo postižení. Sdílí názor Evropského parlamentu ⁽³⁴⁾, který uvádí, že *aktivní začleňování nesmí nahradit sociální začleňování, a proto (zranitelné skupiny) musí mít k dispozici minimální příjem a přístupné a cenově dostupné sociální služby vysoké kvality, bez ohledu na schopnost účasti jednotlivce na trhu práce*.

4.3.1 EHSV soudí, že postupné zavedení záruky finančních prostředků je nezbytné pro splnění cíle snížení chudoby, který byl zařazen do Strategie Evropa 2020. Je třeba jej koncipovat prostřednictvím nového nástroje na účinnější podporu politik zaměřených na boj proti chudobě prováděných v různých členských státech.

V Bruselu dne 14. července 2010.

předseda
Evropského hospodářského a sociálního výboru
Mario SEPI

⁽³²⁾ Evropský parlament, usnesení ze dne 6.5.2009, 008/2335(INI).

⁽³³⁾ Evropský parlament, usnesení ze dne 6.5.2009, 008/2335(INI).

⁽³⁴⁾ Evropský parlament, usnesení ze dne 6.5.2009, 008/2335(INI).